

TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HOÁ HÀ NỘI
KHOA VĂN HOÁ DU LỊCH

**TÁC ĐỘNG CỦA HOẠT ĐỘNG DU LỊCH ĐỐI VỚI
ĐỜI SỐNG VĂN HÓA – XÃ HỘI CỦA CƯ DÂN TẠI
KHU DU LỊCH TAM CỐC – BÍCH ĐỘNG (NINH BÌNH)**

KHÓA LUẬN TỐT NGHIỆP
CHUYÊN NGÀNH : VĂN HÓA DU LỊCH

Giảng viên hướng dẫn : Ths. Bùi Thanh Thủy
Sinh viên thực hiện : Lương Thị Phương
Lớp : Văn hóa Du lịch 14C
Niên khóa : 2006 - 2010

Hà Nội - 2010

MỤC LỤC

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài	1
2. Mục đích nghiên cứu	3
3. Lịch sử nghiên cứu vấn đề	4
4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu.....	5
5. Phương pháp nghiên cứu	5
6. Bố cục của đề tài	6

NỘI DUNG

Chương 1: Ninh Bình và khu du lịch Tam Cốc - Bích Động	7
1.1. Khái lược về tỉnh Ninh Bình	7
1.2. Tam Cốc - Bích Động - Một điểm du lịch hấp dẫn	11
1.2.1. Giới thiệu chung về khu du lịch Tam Cốc - Bích Động	11
1.2.2. Hệ thống giá trị nổi bật của khu du lịch Tam Cốc – Bích Động	12
1.2.2.1. Giá trị lịch sử - huyền thoại	12
1.2.2.2. Giá trị tâm linh – tinh thần	14
1.2.2.3. Giá trị tự nhiên, không gian, cảnh quan, môi trường	15
1.2.2.4. Giá trị kiến trúc, nghệ thuật.....	18
1.3. Vị thế của khu du lịch Tam Cốc – Bích Động trong sự phát triển du lịch của tỉnh Ninh Bình	21
Chương 2: Hoạt động du lịch với đời sống văn hoá – xã hội của cư dân tại khu du lịch Tam Cốc - Bích Động	23

2.1. Thực trạng hoạt động du lịch tại Tam Cốc – Bích Động	23
2.1.1. Thực trạng về khách du lịch và doanh thu	23
2.1.1.1. <i>Thực trạng về khách du lịch.....</i>	23
2.1.1.2. <i>Doanh thu từ hoạt động du lịch</i>	27
2.1.2. Thực trạng về công tác quản lý.....	31
2.1.3. Thực trạng về sản phẩm du lịch tại Tam Cốc - Bích Động.....	34
2.1.4. Thực trạng cơ sở vật chất - kỹ thuật phục vụ du lịch.....	34
2.1.5. Thực trạng về nguồn nhân lực	38
2.2. Đời sống văn hoá – xã hội của cư dân tại khu du lịch Tam Cốc - Bích Động dưới tác động của hoạt động du lịch	39
2.2.1. <i>Những tác động tích cực</i>	40
2.2.2. <i>Những tác động tiêu cực</i>	47
2.2.3. <i>Đánh giá tác động.....</i>	52
Chương 3: Hệ thống giải pháp phát triển du lịch bền vững đối với cư dân khu du lịch Tam Cốc - Bích Động	61
3.1. Quan điểm phát triển du lịch bền vững đối với dân cư.....	61
3.2. Hệ thống các giải pháp	64
3.2.1. <i>Hệ thống giải pháp chung nhằm phát triển hoạt động du lịch</i>	64
3.2.1.1. <i>Giải pháp về cơ chế, chính sách</i>	64
3.2.1.2. <i>Giải pháp về tổ chức, quản lý</i>	65
3.2.1.3. <i>Giải pháp về đầu tư xây dựng kết cấu hạ tầng, cơ sở vật chất kỹ thuật du lịch ở địa phương.....</i>	67
3.2.1.4. <i>Giải pháp về xây dựng chiến lược sản phẩm du lịch</i>	68

3.2.1.5. Giải pháp về quảng bá du lịch Tam Cốc - Bích Động.....	69
3.2.1.6. Giải pháp về công nghệ thu hút vốn đầu tư trong và ngoài nước.....	71
3.2.2. Hệ thống giải pháp phát triển du lịch bền vững.....	73
3.2.2.1. Giải pháp về phát triển du lịch có sự tham gia của cộng đồng cư dân địa phương	73
3.2.2.2. Giải pháp về đào tạo và nâng cao nhận thức của người dân	75
3.2.2.3. Giải pháp về bảo vệ và tôn tạo nguồn tài nguyên du lịch.....	76
3.3. Những điều kiện cần có để thực hiện các giải pháp trên.....	78
3.3.1. Về phía các cấp lãnh đạo.....	78
3.3.2. Về phía cư dân địa phương.....	79
KẾT LUẬN.....	80
TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	81
PHỤ LỤC	

MỞ ĐẦU

1. LÝ DO CHỌN ĐỀ TÀI

Ngày nay, khi chất lượng cuộc sống ngày càng cao thì cùng với đó du lịch trở thành một nhu cầu không thể thiếu trong đời sống tinh thần của nhiều người. Thực tế cho thấy, Du lịch là một trong những ngành kinh tế tăng trưởng nhanh nhất trên thế giới hiện nay, góp phần tạo việc làm, tăng nguồn thu, xoá đói giảm nghèo, cải thiện cơ sở hạ tầng kỹ thuật, nâng cấp các di sản văn hoá, khuyến khích phát triển kinh tế - xã hội, giao lưu văn hoá và tăng cường hiểu biết lẫn nhau giữa các khu vực, các quốc gia, thông qua đó góp phần bảo vệ và giữ gìn hoà bình thế giới.

Ở Việt Nam, sự phát triển nhanh chóng của du lịch thời gian qua đã góp phần tích cực vào phát triển kinh tế - xã hội của đất nước nói chung và nhiều địa phương nói riêng. Hoạt động du lịch đã có những tác động góp phần làm tăng tính đa dạng sinh học, bảo tồn cảnh quan, thúc đẩy các hoạt động bảo vệ di tích lịch sử, di sản văn hóa, hoạt động của các làng nghề truyền thống... Đồng thời góp phần tăng trưởng kinh tế (chuyển dịch cơ cấu kinh tế, xuất khẩu tại chỗ), tạo thêm việc làm, tăng thu nhập cho một bộ phận cộng đồng dân cư địa phương, góp phần cải thiện điều kiện về hạ tầng và dịch vụ xã hội cho địa phương (y tế, thông tin, vui chơi giải trí) kèm theo các hoạt động phát triển du lịch.

Nhận thức được tầm quan trọng của ngành du lịch đối với sự phát triển kinh tế - xã hội, Đảng và Nhà Nước đã xác định: “...*Phát triển du lịch trở thành một ngành kinh tế mũi nhọn trên cơ sở khai thác có hiệu quả lợi thế về điều kiện tự nhiên, sinh thái, truyền thống văn hoá lịch sử, huy động tối đa nguồn lực trong nước và tranh thủ sự hợp tác, hỗ trợ quốc tế, góp phần thực*

hiện công nghiệp hoá, hiện đại hoá đất nước. Từng bước đưa nước ta trở thành một trung tâm du lịch có tầm cỡ của khu vực, phấn đấu sau năm 2010 du lịch Việt Nam được xếp vào nhóm quốc gia có ngành du lịch phát triển trong khu vực...”. Tuy nhiên vai trò, vị trí và hiệu quả nhiều mặt của du lịch thì được rất nhiều người biết đến, nhưng không phải ai cũng nhận thức được những tác động tiêu cực của du lịch đến các mặt của đời sống xã hội. Đặc biệt là tác động tới đời sống văn hoá – xã hội của cư dân địa phương - nơi có hoạt động du lịch diễn ra. Bởi lẽ du lịch là một ngành kinh tế tổng hợp mà sự tồn tại và phát triển của nó tác động qua lại với nhiều ngành, nhiều lĩnh vực trong xã hội, trong đó quan hệ giữa du lịch và cộng đồng gắn kết hữu cơ với nhau: sự tồn tại và phát triển của du lịch gắn liền với cộng đồng.

Ninh Bình là địa phương có tiềm năng du lịch to lớn. Có thể nói rất ít các địa phương trong nước tuy có diện tích nhỏ nhưng lại tập trung nhiều nguồn tài nguyên du lịch có giá trị quốc gia và quốc tế như Ninh Bình. Hiện nay, Ninh Bình có 7 khu du lịch chính đang được tỉnh tập trung đầu tư, khai thác phục vụ phát triển du lịch. Trong đó phải kể đến Khu du lịch Tam Cốc – Bích Động, một quần thể di tích danh thắng nổi tiếng của tỉnh Ninh Bình. Hàng năm, khu du lịch này đón rất đông du khách về tham quan, khám phá, đem lại doanh thu khá lớn, góp phần tạo việc làm cho cư dân, thay đổi bộ mặt đời sống kinh tế - xã hội của địa phương. Tuy nhiên trong những năm qua việc phát triển du lịch một cách nhanh chóng đã tác động không nhỏ tới đời sống văn hoá – xã hội của cộng đồng cư dân tại Khu du lịch Tam Cốc – Bích Động. Ngoài những tác động tích cực mà hoạt động du lịch nơi đây mang lại như đã nói ở trên thì song song với đó là những tác động tiêu cực cũng xuất hiện như: Vấn đề thương mại hoá về văn hoá, tệ nạn xã hội...

Vậy vừa phát triển du lịch nhưng phải đi đôi với việc bảo đảm sự phát triển bền vững cho dân cư địa phương là vấn đề cần được nghiên cứu một

cách nghiêm túc. Chính vì những lý do đó cho nên người viết đã quyết định chọn đề tài: ***“Tác động của hoạt động du lịch đối với đời sống văn hoá – xã hội của cư dân tại Khu du lịch Tam Cốc - Bích Động (Ninh Bình)”*** làm khóa luận tốt nghiệp chuyên ngành Văn hóa Du lịch của mình.

Thông qua đề tài, tác giả mong muốn góp một phần vào việc nghiên cứu những tác động của hoạt động du lịch tại khu du lịch này, từ đó giúp nhà quản lý có những biện pháp hữu hiệu nhằm phát triển hoạt động du lịch hơn nữa, qua đó góp phần vào việc phát triển du lịch bền vững đối với cư dân địa phương.

2. MỤC ĐÍCH NGHIÊN CỨU

- Thông qua việc nghiên cứu đề tài này, người viết đi sâu tìm hiểu về Khu du lịch Tam Cốc – Bích Động, vị thế của nó trong sự phát triển du lịch của tỉnh Ninh Bình.
- Khảo sát thực trạng hoạt động du lịch tại Khu du lịch Tam Cốc – Bích Động
- Đồng thời chỉ ra những tác động cả tích cực lẫn tiêu cực của hoạt động du lịch đối với đời sống văn hoá – xã hội của cư dân tại Khu du lịch Tam Cốc – Bích Động. Qua đó, đưa ra những đánh giá của người viết và các đối tượng tham gia về các tác động của hoạt động du lịch tại khu du lịch đối với người dân địa phương.
- Trên cơ sở đánh giá các tác động, tác giả đề tài đề xuất hệ thống giải pháp để phát huy hơn nữa những tác động tích cực và hạn chế những tác động tiêu cực (hay những giải pháp phát triển du lịch bền vững đối với cư dân địa phương), nhằm góp phần quảng bá hình ảnh một khu du lịch danh thắng đẹp, hấp dẫn ở miền Bắc, Việt Nam.

3. LỊCH SỬ NGHIÊN CỨU VẤN ĐỀ

Khu du lịch Tam Cốc Bích Động đã được nhiều học giả trước đây và hiện nay nghiên cứu. Tuy nhiên việc nghiên cứu mới chỉ dừng lại ở việc giới thiệu cảnh đẹp ở đây thông qua những bài viết về đất và người Ninh Bình. Tiêu biểu trong số các học giả có Lê Đăng Bật với rất nhiều cuốn sách nghiên cứu như: “ *Cảnh đẹp Ninh Bình*”, “ *Ninh Bình – Một vùng sơn thủy hữu tình*”, “ *Kinh đô Hoa Lư xưa và nay*”, “ *Di tích danh thắng Hoa Lư – Ninh Bình*”; Tác giả Hữu Vinh với “ *Việt Nam – Non nước Ninh Bình*”; “ *Hoa Lư di tích và danh thắng*” của tác giả Nguyễn Thị Kim Cúc; Cuốn “ *Hoa Lư di tích và thắng cảnh*” của Nguyễn Văn Trò, Dương Thanh Lam, là một trong những cuốn sách giới thiệu khá rõ nét về vẻ đẹp của Tam Cốc – Bích Động. Hay trong bài viết “ *Ninh Bình – Dấu ấn một vùng văn hóa*” tác giả Nguyễn Văn Trò cũng có những nhận định riêng về cảnh đẹp của Tam Cốc - Bích Động. Tác giả Mạc Kính Dương sau quá trình khảo cứu, sưu tầm và chỉnh lý đã xuất bản cuốn “ *Thắng cảnh Ninh Bình*” cũng có những trang giới thiệu về thắng cảnh Tam Cốc – Bích Động... Dưới góc độ du lịch có một số các bài viết trên các tạp chí chuyên ngành như bài viết “ *Ninh Bình một vùng du lịch*” của ông Lê Minh Hồng, nguyên Chủ tịch UBND tỉnh Ninh Bình, trả lời phỏng vấn Tạp chí Du lịch Việt Nam số tháng 6 năm 2001; “ *Tam Cốc – Bích Động*” của tác giả Trần Văn Mậu đăng trên Tạp chí Du lịch Việt Nam số tháng 11 năm 2001, hay một số các khóa luận tốt nghiệp của các khóa trước có đề cập tới vấn đề này như: Khóa luận tốt nghiệp – “ *Một số vấn đề về phát triển du lịch sinh thái bền vững tại Ninh Bình*”, của tác giả Trần Việt Hùng, Giảng viên hướng dẫn: TS. Trịnh Xuân Dũng, Hà Nội, 2000...

Tuy nhiên vẫn chưa có một công trình khoa học nào nghiên cứu một cách sâu sắc và đầy đủ về các tác động của hoạt động du lịch tại Khu du lịch Tam Cốc - Bích Động đối với người dân địa phương.

Như vậy, Khu du lịch Tam Cốc - Bích Động đã và đang được khai thác trên nhiều góc độ khác nhau. Trong khóa luận của mình người viết tiếp thu một số kết quả nghiên cứu của các học giả đi trước. Từ đó người viết tiếp tục phát triển hướng nghiên cứu của mình theo góc độ của một người học chuyên ngành Văn hóa Du lịch. Đây là một công trình nghiên cứu mang tính chất thực tiễn và ứng dụng cao, tuy nhiên do khả năng còn hạn chế, nguồn tư liệu còn ít ỏi nên không tránh khỏi những thiếu sót. Người viết mong nhận được những ý kiến đóng góp chân thành của các thầy cô giáo và các bạn sinh viên để đề tài được hoàn thiện hơn.

4. ĐỐI TƯỢNG VÀ PHẠM VI NGHIÊN CỨU

Đối tượng nghiên cứu của đề tài là: Sự thay đổi đời sống văn hóa – xã hội của người dân địa phương dưới tác động của hoạt động du lịch tại Khu du lịch Tam Cốc – Bích Động.

Phạm vi nghiên cứu của đề tài là: tập trung vào việc tìm hiểu tác động của hoạt động du lịch đối với đời sống văn hoá – xã hội của cư dân tại khu du lịch Tam Cốc – Bích Động thuộc địa bàn xã Ninh Hải, huyện Hoa Lư, Ninh Bình.

5. PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

Để hoàn thành đề tài, người viết đã sử dụng một số phương pháp nghiên cứu như sau:

- Phương pháp thu thập, tổng hợp và phân tích tư liệu
- Phương pháp khảo sát thực tế
- Phương pháp điều tra, thăm dò ý kiến
- Phương pháp thống kê, so sánh, đối chiếu.

6. BỐ CỤC CỦA ĐỀ TÀI

Ngoài phần mở đầu, kết luận, phụ lục và tài liệu tham khảo thì đề tài được chia thành 3 chương chính:

Chương 1: Ninh Bình và Khu du lịch Tam Cốc - Bích Động.

Chương 2: Hoạt động du lịch với đời sống văn hoá – xã hội của cư dân tại Khu du lịch Tam Cốc - Bích Động.

Chương 3: Hệ thống giải pháp phát triển du lịch bền vững đối với cư dân Khu du lịch Tam Cốc - Bích Động.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Ban Quản Lý khu du lịch Tam Cốc - Bích Động: *Báo cáo tổng kết thực hiện công tác năm 2008 và kế hoạch công tác năm 2009*, 2008.
2. Đồng Ngọc Minh, Vương Lôi Đình: *Kinh tế Du lịch và Du lịch học*, Nhà xuất bản Trẻ, 2001, 473 trang.
3. Khối dân vận xã Ninh Hải – Ban Quản Lý khu du lịch Tam Cốc - Bích Động: *Báo cáo sơ kết chương trình phối hợp giữa khối dân vận xã Ninh Hải – BQL khu Du lịch Tam Cốc - Bích Động về công tác vận động quần chúng thực hiện nếp sống văn minh khu du lịch Tam Cốc - Bích Động*, 3/2009.
4. Lã Đăng Bật: *Cảnh đẹp Ninh Bình*, Nhà xuất bản Thế Giới, Hà Nội, 1997.
5. Nguyễn Đình Hoè – Vũ Văn Hiếu: *Du lịch bền vững*, Nhà xuất bản Đại học Quốc Gia Hà Nội, 2001, 186 trang.
6. Nguyễn Minh Tuệ (chủ biên): *Địa lý du lịch*, Nhà xuất bản Thành phố Hồ Chí Minh, 1996, 264 trang.
7. Phạm Trung Lương (chủ biên): *Du lịch sinh thái và những vấn đề về lý luận và thực tiễn ở Việt Nam*, Nhà xuất bản Giáo dục, 2002, 248 trang.
8. Phạm Trung Lương (chủ biên): *Tài nguyên và môi trường du lịch Việt Nam*, Nhà xuất bản Giáo dục, 2002, 217 trang.
9. Quỳnh Cư - Đỗ Đức Hùng: *Các triều đại Việt Nam*, Nhà xuất bản Thanh Niên, 2006, 395 trang.
10. Trần Đức Thanh: *Nhập môn khoa học du lịch*, Nhà xuất bản Đại học Quốc Gia Hà Nội, 1999, 216 trang.

11. Trần Nhận: *Du lịch và kinh doanh du lịch*, Nhà xuất bản Văn hoá – Thông tin, 1995.
12. Trần Nhoãn: *Tổng quan du lịch*, Nhà xuất bản Đại học Văn hoá Hà Nội, 2005, 193 trang.
13. Trần Việt Hùng: *Khoá luận tốt nghiệp - Một số vấn đề về phát triển du lịch sinh thái bền vững tại Ninh Bình*, Giảng viên hướng dẫn: TS. Trịnh Xuân Dũng, Hà Nội, 2000.
14. Tổng cục du lịch – Trung tâm công nghệ thông tin du lịch: *Non nước Việt Nam (sách hướng dẫn du lịch)*, Nhà xuất bản Văn hoá – Thông tin, 2007, 718 trang.
15. Tạp chí Du lịch Việt Nam các số 3, 5, 6, 9, 11/2001.
16. UBND tỉnh Ninh Bình: *Quyết định về việc phê duyệt quy hoạch điều chỉnh, bổ sung khu du lịch Tam Cốc - Bích Động thời kỳ 2006 – 2010 và định hướng đến năm 2020*, 2006.
17. Viện nghiên cứu phát triển du lịch - Sở du lịch tỉnh Ninh Bình: *Quy hoạch tổng thể phát triển du lịch Ninh Bình thời kỳ 1995 – 2010*, 1990.
18. Vũ Tự Lập: *Địa lý tự nhiên Việt Nam*, Nhà xuất bản Đại học sư phạm Hà Nội, 1995.
19. Ngoài ra đề tài còn tham khảo thông tin trên một số trang Web như:
 - www.vietnamtourism.com.vn ; www.cinet.gov.vn
 - www.webdulich.com ; www.NinhBinh.gov.vn
 - www.NinhBinhtrade.gov.vn ; www.Ninhbinhtourism.com
 - www.tamcocbichdong.com.vn ; ...